

Toespraak

Ter gelegenheid reünie Internaat Bisschoppelijk College
Roermond Schöndelen, 15 september 2007

Preambule

Ik ben gewend om toespraken te houden en waar het gaat over courante onderwerpen heb ik aan een kattebelletje genoeg om een zinvol betoog te houden. Echter toen bij mij de behoefte opkwam voor deze toespraak heb ik dagenlang met een potlood achter het oor gelopen om ideeën snel voor 't vergeten op te schrijven. Het resultaat was een lijst die een Castroiaanse (Fidel uit Cuba in dit geval) speech van enkele uren zou hebben opgeleverd. Dit wilde ik U, HH. Jansen, Castro en Offermans, oud medestudenten en ook mijzelf niet aandoen. Vandaar dat ik voor u de belangrijkste historisch herkenbare feiten uit de vergetelheid ruk. Omdat de toespraak niet tijdens de reünie uitgesproken is maar vandaag maandag de 16-e neergepend, zitten er natuurlijk nuance-verschillen in. Het zij zo.

Mijmeren op het Munsterplein

In het verleden toeristte ik nogal eens vanuit het schone Brabantse land naar gene zijde van de Peel op fiets, in auto en met de motor. Als het toeliet wilde ik altijd een bezoekje aan Roermond brengen voor een kopje koffie op de Markt en een bezoekje aan het Munsterplein. Toen mijmerend gezeten op een bankje voor de kerk en blik gericht op de gebouwen van het Internaat, levert nu de stof voor dit retrospectief.

Ogen laten gaan langs gevels.

De twee torens van de middeleeuwse Munsterkerk vormen het centrum van de oude stad Roermond. In de jaren 60 sfeervol met park en bomen eromheen. Ik kan me niet herinneren er ooit binnen te zijn gegaan. Blijkbaar levert de buitenkant genoeg nostalgie. De blik gleed dan naar rechts over gebouwen welke overgingen in het onroerend van het BC. Het Veenhuis was zo genoemd naar de leider vrijetijdsactiviteiten de heer Henk van Veen (bijnaam Henkie). Een voormalig bourgeois woonhuis welke voor de internen te bereiken was via de achtertuin. In het huis waren de kamers ingericht en uitgerust voor een veelheid aan hobbyactiviteiten. Als dan de hoek van Munsterplein en Christoffelstraat in zicht kwam herinnerde ik mij de TV-zaal waar we op gereede tijd in zwart-wit konden kijken. Meestal was dat gedoe van "Sport in Beeld" waar ik snel de brui aan gaf. Ik sportte liever zelf op Schöndelen en in de Manege. Het was in deze zaal dat ik op 22 november 1963 het nieuws vernam van de moord op Kennedy. Ook hebben we in deze zaal ooit een simultaan-schaakwedstrijd tegen Godfried Bomans verloren. Toe werd hij nog niet erkend voor de 40 titels literatuurlijst met zijn klassieker "Erik, of het kleine insectenboek". Als ik beetje achterover boog kon ik de Christoffelstraat inkijken met het banketwinkeltje, wier nering voor een groot deel bestond uit hanenkammen aan leerlingen en staf van het BC. Ik vond die dingen niet te pruimen en lijd nu aan levenslange aversie tegen glacé-gebak. Niet erg, friettent op Munsterplein lag op armslengte. Verder achteroverleunen werd problematisch, dus lijf op kuierlatten gehesen en wandel naar de hoofdingang van Willem Stemkes ingezet. In weerwil wat eerder gezegd werd, nam Willem de telefoon op met de aanhef ... Wulm kleejsh ...", wat zoveel betekende als: "Willem van het College". Mijn ouders hoorden dan Willem zijn evenknie Huubke duiden met de dwingende oproep: "Eric Bots moet aan telefoon komme bij z'n moe ... gij links, ik rechts zoeken". Ik spreek met opzet niet in het Roermonds, hoe liefelijke dialect, omdat ik het gewoonweg niet kan. De immer vigilante Willem stond geheel en al in dienst van zijn internen en beleefde geen groter plezier dan aan medeplichtigheid je stiekem binnen te laten na laat of illegaal buitengaans. Huubke was ook onze steun en toeverlaat. Hij woonde op het BC en was getrouwd met Bezem en zijn kinderen waren Dweil en Emmer. Wat heeft die man een steun gehad aan zijn partner. Altijd zag je hem leunend op zijn toeverlaat. De gedachten dwalen af door de gang naar links met de verwarmingsradiator en de kamers van HH. Jansen en Castro en rechtsaf de recreatiezalen keurig ingedeeld naar anciënniteit, uitgerust met cafétafels en dito stoelen en draadomroep. Het waren deze luidsprekers die de eerste probeersels van de Beatles en Rolling Stones c.s. ons leven ingalmden, toen verguisd en bekritiseerd, nu na 40 jaar een cultureel erfgoed. Buiten was de kleine of internencour gesitueerd met aan de overkant de eetzaal. Een paar jaar later wilde ik mijn zoete herinneringen weer eens oprispen met de couleur locale van het Munsterplein, voornemens eens contact op te nemen met Schöndelen's meesters van toen om te tonen dat het toch goed gekomen is met mij. Wat schetst echter mijn schikreactie en verbazing als ik ontwaar dat het Roermondse stedelijk cultureel erfgoed, het BC, is vervangen door troosteloze flatjes, duidelijk van de hand ener immer quasi-artistiek lulleficerende architect en dito kin-kwabbenende lullo projectontwikkelaar wat een barbarij!!

Spontane herinneringen

Die volgende keer, gezeten op authentiek Munsterplein's bankje, ogen voor deze stadsschending toegeknepen, liet ik weer eens dat verdriet door traanbuisjes wegstromen en beurde me op met herinneringen aan toen. Het Veenhuis was behalve hobby-ruimte ook een verlengstuk van de natuur- en scheikundelessen. Voilà de mechanica: ballistische proeven uit de ramen. Hobbyvlijtproducten en -materialen werden onderhevig gesteld aan artillerieregels met graviteit en wind als rekeningsfactoren. Philips bouwdozen werden geassembleerd tot snerpende radiootjes, welke dan stiekem op de chambrette werden geïnstalleerd om voor het slapen gaan even Radio Luxemburg te proberen. Stoommachientjes op waxinelichtjes pufden oude fietsdynamo's aan en wegens hoge brandstofkosten werd naar perpetuum mobile verlangd. Kijkend vanuit de ramen zagen we de hoogte van de kerktorens en beraadden plannen om Newton's appeltheorema te imiteren. De stelling als dat "vloeistof vanuit de galmgaten de grond zou bereiken, anders kon het immers nooit regenen" werd aan de kerkdeur genageld. Op een dag stonden de torens in de steigers wat de hoge toegang verschafte, niet alvorens wij onze buiken volzat gezopen hadden met kraanwater. Boven bij de klok aangekomen was deze overvloedigheid blaasgereed voor lozing. Beneden op het grind voor de oorkondedeur stonden de proefobservators en zij constateerden dat plas de grond niet bereikte. Wij hebben vele jaren niet in meteorologie geloofd en waren allerminst verwonderd dat hun weervoorspellingen zelden uitkwamen. Het Veenhuis had ook kelders, die we min of meer als privé proefruimtes bezet hadden. Ene Hans (of Patrick??) Breukers, zijn vader was een hoge pief bij De Eiermijn, bekleedde de hele wand met eierdozen om een geluidsdode kamer te verkrijgen om er dan geluid in te maken. Ik heb dit nooit goed begrepen. Hans Richter en ondergetekende bezetten een kelder met kolenluik op Munsterplein. We hadden toen op scheikundeles vernomen dat kaliumchloraat ($2xKClO_3$) bij klap of hitte uiteenviel in $2xKCl$ en $3xO_2$, de welke vrijgekomen zuurstof gemengd met suiker alleraardigste effecten teweegbracht. Grof gemalen ingrediënten verbrandden dat je er een potje op kon koken. Waar bij fijn gemalen het potje tegen plafond geknald werd ... puur buskruid. Vele malen hebben we in de binnentuin de samenstelling en hoedanigheid beproefd en alweer van de scheikundeles geleerd dat met salmiak erbij een rookbom verkregen wordt, die gemakkelijk de beide tuinen langdurig in een mist zetten. Erg leuk en we zijn nooit gesnapt, onbegrijpelijk veel zwijn gehad en nooit kaf-kaf hoeven roepen. Na kerst/nieuwjaarsvakantie namen we eens rotjes mee. Een elektrapijp aan een kant bijna dichtgeknepen met spijker erin. Spijker eruit en rotje boven in de loop met lontje door spijkeruitsparing. Gaf leuke knal door kolengat op het Munsterplein. Toen op het rotje een dakleerspijker en afschieten op een boomstam. Dat lukte. Een stuk of 10 spijkers moeten er nog steeds inzitten. Toen de rotjes op waren hebben we dat zeer fijn gemalen buskruid genomen. Dat werkte zo goed dat spijker het Munsterplein is overgevlogen en de pijp uit elkaar geknald. Van de schrik hebben we die munitiefabriek wijselijk ontmanteld.

Herbeleving van het internaat

Die andere keer dat ik met motor en al het Munsterplein bereikte, het moet begin jaren 90 zijn geweest, waren mijn gedachten meer in de internaats- en schoolgebouwen. Wie herinnert zich nog de statige, uitgesleten trappen van het schoolgebouw, met gietijzeren leuning bekleeft met door miljoenen handen geboende eikenhouten grepen. Twee sporten werden bedreven. Schrijlings zittend, iedere kant een been werd afgeraden, de leuning afglijden tot aan het tussenbordes waar de leuning en trap een 180 graden draai maakte. Het is nooit gelukt die bocht te nemen. Je kwakte steevast tegen het raam dat op de voetbalcour uitkeek. Ook met enkels en knieën strak tegen elkaar de trap op en neer huppen. Eraf ging nog wel maar erop tot aan de bovenste verdieping was een hele klus. Hijgen in naar extra zuurstof was het gevolg. Als dat ging vervelen was er altijd wel een voetbalpartijtje aan de gang op de cour. Met de anciënniteit steeg ook de spelvaardigheid tot een niveau, om het Cruiffiaans te zeggen, je de bal zo lekker op de wreef kreeg, het hele lijf meewerkte en oculair van je ogen het doel juist aangaven, dat de doelman slechts de bal zag als die terug het veld in butste. Oh, zalig gevoel. Nog zaliger was als de bal snoeihard tegen de muur kapotgeknald werd. Vreemde gewaarwording, de bal liet dan een onwezelijk blub-plof horen en bleef een moment aan de muur geplakt om dan als een vaatdoek verticaal op de tegels neer te dweilen. Op die ervaring kun je een leven lang teren. Ook werden er regelmatig ballen op het dak geschoten. Ik kon dat niet velen en bedacht dat er een rubberschat in die goten moesten liggen. Deze contemplatie heeft een reeks van expedities op het dak geprovoceerd die niet alleen ballen opleverde maar anders onbereikbare contreien van het BC complex kwamen in zicht. Wat te denken van een kijkje in de nonnenslaapzaal. De dames konden het niet voor mogelijk houden dat er blikken door die dakramen konden priemen.



Fig. 1. Dakhaas boven eindexamenjaarlingen slaapkamers ca. 1963.

Vandaag op de reünie liep ik door de hoofdingang en ontwaarde in een hoek een waterpompachtig oud koperen instrument van natuurkundeles anno 1925. Toen herinnerde ik mij een van de dakreizen via een dakraampje ons bracht op een zolder vol met oude onderwijsattributen. Het was samen met Hans Richter. We konden niet nalaten een naakte marmeren Venus van hoofddeksel te voorzien en uit een bruine fles een onduidelijke olieachtige substantie eroverheen te gieten. Het goedje liep via Venus' neus en kin tussen hare schone borsten door naar haar navel en bleef daarna stil op haar lendendoek. We blijven katholiek nietwaar? Hans en ik zijn toen in een onhoudbare traanstromende bulderlach geschoten en weggevlucht, bang dat heren in de kamers eronder het zouden hebben gehoord. Ik hoop van harte dat alle oude instrumenten en voorwerpen die we daar toen gezien hebben zorgvuldig geconserveerd op Schöndelen voor het nageslacht zijn bewaard. Kan iemand hierover uitsluitsel geven? Diezelfde Hans Richter zat mij eens na door de gangen en we ontwaarden in de verte die andere Hr. Jansen, prefect van de externen, ook wel de Knoebel genoemd. Hans riep toen "knoeb, knoeb ... bèl, bèl" en schoot een openstaande deur in. Ik kon die wending wegens hoge snelheid niet maken en belandde in de grove knuisten van de "Knoebel", die mij zo een ferme wats om de oren gaf dat Hans de echo tegen de andere einde van de gang hoorde en ik niets meer de volgende minuten. De opera-theatrale humor van "knoeb, knoeb ... bèl, bèl" was van dermate hoog gehalte, dat ik hem nooit een streek terug geleverd heb. Heeft die effe geboft.

De leiding

Toen medio 1960 door mijn ouders wegens matige schoolprestaties werd aangekondigd, dat ik op internaat zou gaan sloeg de schrik mij om 't hart. Oompjes die op het Canisius hadden gezeten maakten gewag van ijzeren disciplines, straffe dagindeling en de Spartaanse straffen die werden opgelegd. Echter na enkele dagen werd mij duidelijk dat een subtiel rechtvaardig regime het leven op het BC bepaalde in hoge mate te danken aan de prefect Otto Jansen. Dank aan Maarten Regouin, die mij in deze mores ingewijd heeft. Iedere gezagsdrager had een bijnaam. Echter ik denk dat meneer Jansen de bijnaam "de Piemel" steeds gedoogde als ware het een ere-, wat zeg ik een koosnaampje. Hetzelfde denk ik van leraar wiskunde Hr. Engels, die "Klootje" genoemd werd. Hun inzicht, leiderschap en charisma waren van zulk een niveau dat ze zonder hun pikante bijnaam ongelukkig geweest zouden zijn. Ha, ha, zonder intrigerende bijnaam was je niks in de lerarenkamer. Bij het begroeten van Hr. Jansen vandaag op de reünie heb ik zorgvuldig gekeken of hij zijn horloge nog altijd gedraaid aan de pols droeg. Nee, nu het zat gewoon met gesp aan de bloeddrukkant. Een zeer kenmerkend gebaar was met de middelvinger naar zijn horloge wijzen als het de hoogste tijd was. Hij zei dan als ik me goed herinner "hoogste tijd, heren" of "hora est". Ik zou meneer Jansen graag willen vragen of hij aan het einde van de Mis het kerkvolk zegent met de woorden "ite, missa est" en vervolgens met de middelvinger op zijn horloge wijst. Gaat henen, de mis is uit.



fig. 2. Hora est: meneer Jansen duidt op horloge (uit fotocollectie Hans Richter)

Toch nog een laatste anekdote over de heer Jansen, die mij ertoe brengt te vragen of hij van koninklijke bloede is en aangesproken dient te worden met ZKH prins Otto Jansen zur Lippe-Biesterfeld? Ik was laatst op Soestdijk en liep daar een hofdienaar tegen het lijf. Een echte "livreier" zoals Toon Hermans zo prachtig omschreef. De lakei, met lange staat van dienst en nog steeds in tranendal wegens overlijden van zijn baas Bernard, vertelde mij dat hij de prins eenmaal uit zijn rol zag vallen en wel na de geboorte van zijn vierde dochter prinses Marijke. Het verlangen naar een zoon kreeg erg de overhand en de prins zeeg neer op zijn knieën, vouwde zijn handen ten hemel en sprak de historische wensboodschap: " Ach du lieber und genädiger Gott im Himmel, jetzt das nächste Kindchen bitte, bitte sehr, eines mit einem Piemel".

Dankwoord

Even weer serieus. In latere gesprekken met mijn moeder zaliger, die ik steevast in het Kempisch dialect voerde, vroeg zij mij eens of ik het kwalijk had gevonden, dat zij mij naar kostschool had gestuurd en of ik het wel goed heb gehad, geen heimwee, geen eenzaamheid of iets dergelijks. Zonder haar huiselijke haard tekort te doen heb ik toen gezegd niets van dat alles en dat ik een mooie tijd heb gehad met vele goede herinneringen. Ik heb haar toen gezegd dat ik de beproefde pedagogiek van de heer Jansen met succes op mijn kinderen heb toegepast. En zij beaamde dit met de woorden: " Jao, jao, jonge, da's waar. Die he'n 't nou al wèèd geschupt, die keinder van oe. Ik zie ze gère komme. En die'ne Janse, die wis't wel. Die hèd oe gaof in't gareel gekrege". Wijsheid die staat als een monument.



Boven 3-e van rechts Herman van Rijn
Midden 3-e van rechts Clemens van Strien
Midden 5-e van links Eric Bots

Fig. 3 Klassenfoto 3-e klas HBS 1963 bij Willem's voordeur

Heren Jansen, Offermans en Castro we hopen dat u nog een lang, gezond en tevreden leven zult leiden. Mocht u te zijner tijd onvermijdelijk het tijdelijke met het eeuwige verwisselen en staat u aan de hemelpoort dan zal Petrus u vragen wat voor goeds u allemaal gedaan heeft tijdens uw lange ondermaanse leven. Dan beveel ik u aan hem, Petrus, te vragen ex-internen op te bellen. Ik garandeer u zult de zoete rijstepap met gouden dessertlepeltjes eten per omnia secula seculorem.

Amicalement,
Eric Bots
Roermond, 15 september 2007